

Überblicksvorlesung
Römische Literatur II
8. Aeneis (II)

fato...

inferret... deos Latio

... fato profugus ...
... inferretque
deos Latio

spätantike *argumenta* für die *Aeneis*

Aeneas primo Libyae depellitur oras.

Vir magnus bello, nulli pietate secundus

Aeneas odiis Iunonis pressus iniquae

Italiam quaerens Siculis erravit in undis,

naufragus et tandem Libyae est advectus ad

oras...

42. Napoli, Biblioteca Nazionale Vittorio Emanuele III,
ex Vindob. lat. 6, c. 168^v (particolare)

- Proöm:
fato...
inferretque
deos Latio
- Schlusszene:
Turnus

Sen. epist. 16,4

Quid mihi prodest philosophia,
si fatum est?

quid prodest,
si deus rector est?

quid prodest,
si casus imperat?

Nam et mutari certa non possunt
et nihil praeparari potest adversus incerta...

fatum

Epikur / Lukrez: casus

Stoa: ratio / lógos
providentia
heimarméne / fatum

res publica und *religio*

z.B. Cic. De natura deorum 2,8

Es spricht der Stoiker Balbus

„... intellegi potest eorum imperiis rem publicam
amplificatam, qui religionibus paruissent ...“

„theologia tripartita“ (Varro)

cultus deorum / res publica

poetae

philosophi

„Diskurse“ über Götter <-> Menschen

Augustus

Res gestae

7 pontifex maximus, augur, quidecimvirum
sacris faciundis, septemvirum epulonum,
frater arvalis, sodalis Titius fui.

19 templum... Apollinis in palatio... aedem
divi Iuli, Lupercal, ... pulvinar ad circum
Maximum, aedes in capitolio Iovis feretri et
Iovis Tonantis, aedem Quirini... .. feci.

20 ... duo et octoginta templa deum in urbe
consul sextum ... refeci.

Sueton, Vita Tiberii

69 circa deos ac religiones neglegentior,
quippe addictus mathematicae plenusque
persuasionis cuncta fato agi

religio in der Aeneis

... inferretque deos Latio

Jupiter zu Venus, 1,257 ff

Parce metu, Cytherea: manent immota tuorum
fata tibi; cernes urbem et promissa Lavini
moenia, sublimemque feres ad sidera caeli
magnanimum Aenean; neque me sententia vertit.

Jupiter zu Venus, 1,261 ff

Hic tibi (**fabor** enim, quando haec te cura
remordet,
longius et volvens fatorum arcana movebo)
bellum ingens geret Italia,

Buch 1

in Libyen

Begegnung mit Venus

... Aeneas, raptos qui ex hoste penates /
classe veho mecum,

in Karthago

Begegnung mit Dido

im Tempel der Juno

Buch 2

Pferd für Minerva

Nacht: Aeneas schläft und träumt

Hektor:

sacra suosque tibi commendat Troia penatis;/
hos cape fatorum comites, his moenia quaere /
magna pererrato statues quae denique ponto.

Buch 2

Anchises weigert sich, das Haus zu verlassen:

Flammenzeichen über dem Kopf des Ascanius

Buch 3

3,11 feror exsul in altum / cum sociis natoque
penatibus et magnis dis.

Buch 3

moenia prima loco fatis ingressus iniquis
Aeneadasque meo nomen de nomine fingo.

sacra Dionaeeae matri diuisque ferebam
auspicibus coeptorum operum...

Buch 3

auf Delos bei König Anius

Orakel des Apoll

auf Kreta

Penaten erscheinen im Traum

in Buthrótum bei Andromache und Helenus

Orakel des Apoll

Buch 4

4,56 delubra adeunt pacemque per aras
exquirunt; mactant lectas de more bidentis
legiferae Cereri Phoeboque patrique Lyaeo,
Iunoni ante omnis, cui uincla iugalia curae.

Buch 4

ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
candentis uaccae media inter cornua fundit,
aut ante ora deum pinguis spatatur ad aras,
instauratque diem donis, pecudumque reclusis
pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Buch 5

Iuno → Brand der Schiffe

685 tum pius Aeneas umeris abscindere uestem
auxilioque uocare deos et tendere palmas:

'Iuppiter omnipotens, [...]

uix haec ediderat cum effusis imbribus atra
tempestatas sine more furit

Buch 6

56 'Phoebe, grauis Troiae semper miserate
labores, [...]

tum Phoebos et Troiae solido de marmore
templum

institutam festosque dies de nomine Phoebi.

Buch 7

König Latinus

81 At rex sollicitus monstris oracula Fauni,
fatidici genitoris, adit ...

„Tischprodigium“

Katalog der Latiner

Buch 8

„Sauprodigium“

bei Euander

Fest für Herkules

Euander erzählt von Herkules und Cacus

514

„[...] hunc tibi praeterea, spes et solacia nostri,
Pallanta adiungam; sub te tolerare magistro
militiam et graue Martis opus [...]“

Vix ea fatus erat, [...]

ab aethere fulgor cum sonitu uenit

Schildbeschreibung

(8,678 ff.)

hinc Augustus agens Italos in proelia Caesar
cum patribus populoque, penatibus et magnis dis,
stans celsa in puppi [...]

Buch 9

Latiner greifen Trojanerlager an

Ascanius: 624 ff.

Gebet → erfolgreicher Schuss

Buch 10

(10,491 ff.) „Arcades, haec“ inquit „memores
mea dicta referte / Euandro: qualem meruit,
Pallanta remitto. [...]“ [...] et laevo pressit pede
talia fatus / exanimem, rapiens inmania
pondera baltei [...] (503 ff.) Turno tempus erit,
magno cum optaverit emptum / intactum
Pallanta et cum spolia ista diemque / oderit.

Buch 11

1 ff. [...]

Aeneas, quamquam et sociis dare tempus
humandis / praecipitant curae ...

uota deum primo uictor soluebat Eoo.

ingentem quercum decisis undique ramis

constituit tumulo fulgentiaque induit arma,

Mezenti ducis exuuias, tibi magne tropaeum

bellipotens;

Buch 12

Vertrag

12,190 Aeneas:

nec mihi regna peto: paribus se legibus
ambae

invictae gentes aeterna in foedera mittant.
sacra deosque dabo;

Juno - > Juturna -> Vertragsbruch

12,725 f.

Iuppiter ipse duas aequato examine
lances

sustinet et fata imponit diversa duorum,
quem damnet labor et quo vergat pondere letum.

Juno, von Jupiter zur Rede gestellt
(12,819 ff.)

illud te, nulla fati quod lege tenetur,
pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum:
cum iam conubiis pacem felicibus, esto,
component, cum iam leges et foedera iungent,
ne vetus indigenas nomen mutare Latinos
neu Troas fieri iubeas Teucrosque vocari
aut vocem mutare viros aut vertere vestem.

sit Latium, sint Albani per saecula reges,
sit Romana potens Itala virtute propago;
occidit, occideritque sinas cum nomine Troia.“

12,833 f. Jupiter:

do quod vis, et me victusque volensque remitto.

sermonem Ausonii patrium moresque tenebunt,

utque est nomen erit; commixti corpore

tantum

subsident Teucris. morem ritusque sacrorum

adiciam faciamque omnis uno ore Latinos.

(12,930 ff.)

ille humilis supplex oculos dextramque
precantem / protendens: „equidem merui nec
deprecor“ inquit / „utere sorte tua. miseri te si
qua parentis / tangere cura potest, oro ...

stetit acer in armis

Aeneas volvens oculos dextramque repressit;
et iam iamque magis cunctantem flectere sermo
coeperat,

infelix umero cum apparuit alto / balteus et
notis fulserunt cingula bullis / Pallantis pueri,
victum quem volnere Turnus / straverat atque
umeris inimicum insigne gerebat.

ille, oculis postquam saeui monimenta doloris
exuuiasque hausit, furiis accensus et ira
terribilis: